

[Założenia ogólne] Współczesny rynek w coraz szerszym stopniu opiera się na transakcjach zawieranych online. Zjawisko to w rosnącym zakresie dotyczy nie tylko transakcji między przedsiębiorcami, lecz także codziennych umów, zwłaszcza transakcji konsumenckich. Rynek ten w coraz silniejszym stopniu nabiera charakteru transnarodowego, pozwalając na zawieranie umów między kontrahentami odległymi od siebie gospodarczo i kulturowo, którzy w klasycznych sytuacjach rynkowych mieliby niewielkie szanse na spotkanie się we wspólnej przestrzeni ekonomicznej. Kształtujący się w ten sposób rynek elektroniczny wykazuje wyraźną tendencję do wykształcania struktur łączących ze sobą kontrahentów i umożliwiających zawieranie umowy w ramach „mikrośrodowiska” ekonomicznego („mikrorynku”), grupującego transakcje o określonych cechach wspólnych.

[Znaczenie badań] Platformy online stają się współcześnie nieodłącznym elementem codziennego życia, coraz częściej traktowanym jako oczywisty element otaczającej nas rzeczywistości. Dotyczy to nie tylko platform pośredniczących przede wszystkim w zawieraniu umów sprzedaży (jak np. Amazon, eBay i Allegro), lecz także platform oferujących różnego rodzaju usługi: transport (np. Uber i Lyft), wynajem lokalu (np. Airbnb), pożyczki (np. Kokos.pl) czy pośredniczenie w działalności mikroinwestycyjnej (zwłaszcza platformy crowdfundingowe, jak np. Patronite). Platformy te tworzą zwykle „mikroświaty”, o różnym stopniu spójności i różnorodnej strukturze. Wyodrębnienie platform przebiega przy tym nie tylko na płaszczyźnie ekonomicznej, lecz także prawnej i organizacyjnej. Przystępując do platformy, jej członkowie akceptują z założeniatworzone przez nią wewnętrzne reguły – przybierające postać „regulaminów”, „reguł i zasad”, „polityk” itp. Określają one zwykle szereg różnorodnych kwestii związanych nie tylko z relacją platforma – uczestnik (np. sposób prowadzenia indywidualnego konta na platformie), lecz także wiele zagadnień związanych z zawieraniem „horyzontalnych” umów między uczestnikami platformy. W ten sposób platformy tworzą mikrosystemy reguł, które pod względem konstrukcyjnym i funkcjonalnym blisko przypominają ogólne regulacje prawa umów.

[Problemy badawcze] Projekt zamierza poruszyć cztery podstawowe zagadnienia: **(a)** W jakim stopniu działalność samoregulacyjna prowadzona przez platformy tworzy nowy tym źródła prawa umów. Projekt podejmuje zwłaszcza próbę bliższego zrozumienia, w jakim stopniu sposoby kształtowania reguł przez platformy prowadzą do tworzenia nowych typów umów, poszerzając tym samym rzeczywisty zakres wyboru dostępnego stronom umów. **(b)** Projekt stara się także określić szczegółowe wartości i cele leżące u podstaw reguł tworzonych przez platformy. Dotyczy to przede wszystkim pytania, czy platformy mogą włączać w ramy swojej regulacji elementy wspólnych (społecznych) celów prawa umów, takie jak ochrona konsumentów i niedyskryminacja. **(c)** W ramach ostatniego pytania Projekt stara się także dokonać pogłębionej analizy zagadnienia legitymizacji działań regulacyjnych podejmowanych przez platformy. Badania w tym zakresie będą bazowały na teoretycznych koncepcji tworzenia regulacji przez podmioty prywatne – zwłaszcza na koncepcji „suwerenów specjalnego przeznaczenia” J. Balkina. Na tej podstawie Projekt podejmie próbę określenia, w jakim stopniu reguły tworzone przez platformy będą mogły korzystać z legitymizacji w państwie demokratycznym oraz jakie mogą być szczególne źródła tej legitymizacji w ramach rynku cyfrowego. **(d)** Na tym tle Projekt podejmie także próbę analizy, w jakim stopniu zjawisko samoregulacji na rynku platform może zapewnić adekwatną odpowiedź wobec problemów regulacyjnych występujących w tej sferze rynku oraz w jakim stopniu wskazana w tym zakresie może być interwencja regulacyjna ze strony państwa lub struktur ponadpaństwowych.

[Opis badań] Projekt opiera się na dwóch głównych elementach: **(a)** Po pierwsze, w ramach Projektu zostanie przeprowadzona pogłębiona analiza treści reguł tworzonych przez platformy w różnych sektorach rynku. Zgromadzone w ten sposób dane zostaną poddane zarówno analizie jakościowej jak i ilościowej. Badanie w tym zakresie będzie skupiało się zarówno na poznaniu treści i celów poszczególnych reguł i ich grup, jak i na próbie wskazania bardziej ogólnych tendencji i prawidłowości w tym zakresie (w tym ewolucji reguł tworzonych przez platformy na przestrzeni czasu oraz próbie zidentyfikowania jej przyczyn). **(b)** Po drugie, w oparciu o stworzony w ten sposób punkt wyjścia, Projekt podejmie próbę bardziej problemowego podejścia do treści i mechanizmu kształtowania się reguł tworzonych przez platformy. Analiza prowadzona w tym zakresie skupi się na czterech zasadniczych problemach, o których była mowa wyżej – starając się doprowadzić do lepszego zrozumienia teoretycznych i praktycznych implikacji, jakie wynikają ze zjawiska samoregulacji na rynku platform.

[Wyniki] Projekt będzie zmierzał do pogłębionej teoretycznej koncepcji problemów, jakie rodzą się na tle działalności samoregulacyjnej platform. Skupi się on zwłaszcza na próbie odpowiedzi na pytanie, czy – i w jakim zakresie – platformy występują w istocie w roli „suwerenów specjalnego przeznaczenia”, przejmując niektóre z funkcji regulacyjnych państwa. Kluczowym elementem tego pytania będzie poszerzona odpowiedź na pytanie, w jakim zakresie platformy mogą włączać w ramy swoich systemów reguł cele wykraczające poza proste dążenie do maksymalizacji efektywności ekonomicznej zawieranych transakcji (np. ochronę konsumenta) – a w konsekwencji, w jakim stopniu mogą one skutecznie uzupełniać państwo w regulacji rynku. Wyniki Projektu zostaną ujęte w ramach publikacji książkowej oraz w artykułach w czasopiśmie naukowych i publikacjach zbiorowych, a także w wystąpieniach na konferencjach.